

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ  
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Декан факультету соціальної педагогіки та психології

\_\_\_\_\_ О.В. Пономаренко

« \_\_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 202\_\_

**Українська жестова мова**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

підготовки бакалаврів  
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти  
спеціальності «Спеціальна освіта»  
спеціалізації 016.01 Логопедія  
освітньо-професійна програма «Логопедія»

**Укладачі: Соловйова Т.Г. канд. пед. н., доцент каф. соціальної педагогіки та спеціальної освіти,  
Ярмоленко К.Г., викладач каф. соціальної педагогіки та спеціальної освіти**

Обговорено та ухвалено  
на засіданні кафедри соціальної педагогіки  
та спеціальної освіти

Протокол № \_\_\_\_\_ від “ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 202\_\_ р.  
Завідувач кафедри соціальної педагогіки та  
спеціальної освіти

\_\_\_\_\_ Н.В. Заверико

Ухвалено науково-методичною радою  
факультету соціальної педагогіки та  
психології

Протокол № \_\_\_\_\_ від “ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 202\_\_ р.  
Голова науково-методичної ради  
факультету соціальної педагогіки та  
психології

\_\_\_\_\_ І. В. Козич

Погоджено  
з навчально-методичним відділом

\_\_\_\_\_ (підпис)

\_\_\_\_\_ (ініціали, прізвище)

2021 рік

## 1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Кількість кредитів – 4	Вибіркові дисципліни	
Спеціальність 016 Спеціальна освіта	Загальна кількість годин – 120	Цикл професійної підготовки спеціальності	
Спеціалізація 016.01 Логопедія		<b>Семестр:</b>	
Освітньо-професійна програма Логопедія	Змістових модулів – 6	3 -й	3 -й
		<b>Лекції</b>	
		14 год.	4 год.
Рівень вищої освіти: бакалаврський	Кількість поточних контрольних заходів – 12	<b>Практичні</b>	
		28 год.	6 год.
		<b>Самостійна робота</b>	
		78 год.	110 год.
		<b>Вид підсумкового семестрового контролю:</b> екзамен	

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

**Метою** вивчення навчальної дисципліни «Українська жестова мова» є засвоєння спеціалізованих знань щодо процесів розвитку, виховання та навчання дітей і дорослих з вадами слуху; вироблення особистісної готовності студентів до спілкування з людьми, які мають порушення слуху різного рівня та оволодіння необхідним рівнем елементарної професійної компетенції, яка забезпечувала б їм можливість використання практичних навичок дактилювання, УЖМ, слухового сприймання у роботі з особами з порушеннями слуху.

Необхідність викладання курсу обумовлена важливою роллю жестової мови у когнітивній, комунікативній діяльності нечуючих, у визнанні їх прав розвивати свою культуру, свою мову. Формування здатності спілкуватися з жестомовними особами з порушеннями слуху з урахуванням лексико-граматичних правил української жестової мови та культури спілкування в спільноті глухих.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Сурдопедагогіка з основами жестової мови» є:

- ознайомлення з основами сурдопедагогіки як науки про закономірності розвитку, навчання й виховання осіб з порушеннями слуху;
- ознайомлення з культурою спілкування в спільноті глухих;
- оволодіння елементарним рівнем української жестової мови;
- вироблення здатності сприймати та розуміти звернене українське жестове мовлення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<p><i>Результати навчання:</i></p> <p>РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.</p> <p>РН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.</p> <p>РН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовленнєвого розвитку з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.</p> <p>РН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.</p> <p><i>Компетентності:</i></p> <p>ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях</p> <p>СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності</p> <p>СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.</p> <p>СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з інвалідністю, в тому числі, і з порушеннями мовленнєвого розвитку в різних типах закладів.</p> <p>СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.</p> <p>СК-20. Здатність доцільно добирати та застосовувати логопедичні технології для корекції мовленнєвого розвитку осіб з різними нозологіями з урахуванням соціально-педагогічного контексту.</p>	<p>Методи навчання:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- лекційні методи (лекція-пояснення, лекція-дискусія, лекція-презентація, тощо);</li> <li>- діалогічні методи (інтерактивні заняття, інтелектуальні розминки, заняття з елементами тренінгу та ін.);</li> <li>- проблемно-пошукові методи (аналіз ситуацій, метод проєктів, обговорення, пошук);</li> <li>- дослідницькі методи (проведення досліджень теоретичного та емпіричного характеру);</li> <li>- практичні методи (вивчення основ української жестової мови)</li> </ul> <p>Контрольні заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- тестування;</li> <li>- усні та письмові опитування;</li> <li>- перевірка письмових робіт студентів (есе, довідки, порівняльні характеристики, тощо);</li> <li>- перевірка доповідей/презентацій, що розкривають певні питання;</li> <li>- перевірка творчих робіт;</li> <li>- перевірка сформованості елементарного рівня володіння УЖМ.</li> </ul>

#### Міждисциплінарні зв'язки.

Проблематика курсу «Сурдопедагогіка з основами жестової мови» пов'язана з курсами «Основи інформаційних і комунікаційних технологій в педагогіці», «Спеціальна педагогіка», «Спеціальна психологія», «Українська мова професійного спрямування», «Логопедія».

### **3. Програма навчальної дисципліни**

#### **Змістовий модуль 1.**

##### **Сучасні аспекти теорії і практики навчання глухих і слабочуючих**

Трансформація наукової парадигми щодо розуміння феномену глухоти. Медико-біологічна концепція глухоти: витоки; парадигма розуміння глухоти і глухої людини, роль слухового сприймання та ін. Соціокультурна концепція глухоти: вихідні експериментальні дослідження; зміни в політиці держав у справах меншин; державна політика в сфері спеціальної освіти глухих в контексті мовного питання; пошуки ефективних методів навчання дітей даної категорії. Значення діяльності громадських організацій (спільнота глухих, Об'єднання нечуючих педагогів, батьківські товариства, Українсько-Канадський Альянс та ін.) для зміни поглядів на феномен глухоти в сучасних умовах.

#### **Змістовий модуль 2.**

##### **Теоретико-методологічні засади сурдопедагогіки**

Сурдопедагогіка як наука про виховання, навчання, освіту та корекцію недоліків розвитку людей з вадами слуху. Методи наукових досліджень. Актуальні проблеми сурдопедагогіки. Сурдопедагогіка як наука, її становлення і розвиток. Предмет сурдопедагогіки та її головні функції. Основні категорії сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками. Завдання сурдопедагогіки. Різноманітність течій зарубіжної та національної сурдопедагогіки.

#### **Змістовий модуль 3.**

##### **Дидактика школи слабочуючих**

Дидактика школи слабочуючих. Педагогічний процес в школі слабочуючих. Зміст навчання. Методи, засоби і форми організації навчання слабочуючих. Система навчання слабочуючих мові. Розвиток слухового сприймання слабочуючих. Професійно обумовлені вимоги до особистості сурдопедагога. Професійно-педагогічна направленість і педагогічне покликання вчителя. Роль сурдопедагога у гуманістичних педагогічних концепціях. Особистісний компонент. Загальна й особистісна культура. Позиція сурдопедагога. Професійно-ціннісні орієнтації сурдопедагога. Професійно-педагогічна направленість особистості вчителя. Професійно-ціннісні орієнтації. Ставлення до особистості учня з вадами слуху. Відношення до особистості сурдопедагога й до себе як педагога.

#### **Змістовий модуль 4.**

##### **Основи методик навчання глухих і слабочуючих**

Витоки одномовних, білінгвальних методик навчання. Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху. Наукове визначення понять «жестовий білінгвізм», «жестово-словесна двомовність», «перша мова», «друга мова», «слухове сприймання», «звукопроведення» та ін. Досвід застосування методик навчання з різними категоріями осіб з порушеннями слуху. Перспективи білінгвальних методик навчання дітей глухих та зі зниженим слухом в Україні. Нормативно правовий статус національних жестових мов в Україні та світі. Створення та розвиток української жестової мови. Зміна статусу національної жестової мови як засобу спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху.

#### **Змістовий модуль 5.**

##### **Українська жестова мова як засіб спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху**

Правові засади визнання української жестової мови як мови, як засобу навчання і спілкування нечуючих. Державна політика країни (основні законодавчі акти) стосовно питання визнання і закріплення державних гарантій щодо застосування УЖМ в освітній, соціальній сфері. Розвиток української жестової мови. Еволюція національних жестових мов та жестові мовні родини. Природне

і кальковане жестове мовлення. Найменша смислова одиниця мови (жест, слово). Жестомовні особи, словесномовні особи. Етапність використання різних форм мовлення при вивченні навчального матеріалу. Структура і особливості української жестової мови. Загальна характеристика жестової мови як знакової комунікативної природної системи. Відмінності між жестовими і вербальними мовами. Поняття «жест». Складові жесту як мовної одиниці. Загальна характеристика видів та особливостей конфігурацій, локалізацій, якості руху. Значення немануального компоненту. Складові жесту як елементу жестикуляції.

### **Змістовий модуль 6.**

#### **Жестомовна комунікативна компетентність: структура та особливості формування**

Українська словесна та жестова мови: компаративний аналіз. «Фонетика» української жестової мови: мануальний та не мануальний компоненти. Граматичні правила української жестової мови. Комунікативне занурення. «Перша мова», «друга мова». Перехід з однієї мови на іншу та переключення між різними мовними кодами. Принципи викладання УЖМ. Значення жесту (однозначне, багатозначне). Диференціювання даної одиниці від подібної візуально. Практика українського жестово-словесного перекладу. Українська дактильна абетка. Дактилювання та сприймання дактилю. Найуживаніша жестика української жестової мови. Освітні перекладачі. Базовий жест і синонімічний ряд. Еквівалентні значення. Додаткові значення. Порядок жестових одиниць у реченні. Види речень за метою висловлювань. Лінійний та одночасний виклад речення. Зайві та додаткові жести у реченні. Дактилологія як наука. Розвиток дактилології в різних країнах світу. Засади розвитку вітчизняної дактилології. Особливості дактильних абеток. Лінгвістичні особливості української дактилології. Правила дактилювання. Моделі опанування українською дактилологією.

#### 4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	<b>6</b>	<b>7</b>	<b>8</b>	<b>9</b>	<b>10</b>	<b>11</b>	<b>12</b>
1	15	6	2	2	4		8	14	3	7	10
2	15	6	2		4	2	8	12	3	7	10
3	15	6	2	2	6		8	13	3	7	10
4	15	6	2		4	2	8	12	3	7	10
5	15	6	2		4		8	15	3	7	10
6	15	6	2		6	2	8	14	3	7	10
Усього за змістові модулі	90	<b>42</b>	<b>14</b>	<b>4</b>	<b>28</b>	<b>6</b>	<b>48</b>	<b>80</b>	<b>18</b>	<b>42</b>	60
Підсумковий семестровий контроль <b>екзамен</b>	30						30				40
<b>Загалом</b>					<b>120</b>					<b>100</b>	

#### 5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>
1.	Тема 1. Трансформація наукової парадигми щодо розуміння феномену глухоти Тема 2. Сурдопедагогіка як наука, її становлення і розвиток	4	2
2.	Тема 3. Дидактика школи слабочуючих	2	
3.	Тема 4. Основи методик навчання глухих і слабочуючих	2	2
4.	Тема 5. Характеристика професійної діяльності спеціального (корекційного) педагога	2	
5.	Тема 6. Українська жестова мова як засіб спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху	2	
6.	Тема 7. Жестомовна комунікативна компетентність: структура та особливості формування	2	
Разом		14	4

## 6. Теми практичних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	2	3	4
1.	Тема 1. Трансформація наукової парадигми щодо розуміння феномену глухоти Тема 2. Сурдопедагогіка як наука, її становлення і розвиток	6	2
2.	Тема 3. Дидактика школи слабочуючих	4	
3.	Тема 4. Основи методик навчання глухих і слабочуючих	4	2
4.	Тема 5. Характеристика професійної діяльності спеціального (корекційного) педагога	4	
5.	Тема 6. Українська жестова мова як засіб спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху	6	2
6.	Тема 7. Жестомовна комунікативна компетентність: структура та особливості формування	4	
Разом		28	6

## 7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістово го модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
<b>ЗМ 1.</b>	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: Трансформація наукової парадигми щодо розуміння феномену глухоти. Медико-біологічна концепція глухоти: витоки; парадигма розуміння глухоти і глухої людини, роль слухового сприймання та ін. Соціокультурна концепція глухоти: вихідні експериментальні дослідження; зміни в політиці держав у справах меншин; державна політика в сфері спеціальної освіти глухих в контексті мовного питання; пошуки ефективних методів навчання дітей даної категорії. Значення діяльності громадських організацій для зміни поглядів на феномен глухоти в сучасних умовах.	Тестування передбачає надання відповідей на 6 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів.	<b>3</b>
	Практичне завдання – написання есе на тему (обрати 1 з 2-х)	Теми на вибір: «Глухота як особиста та соціальна проблема», «Глухота людини як соціальний бар'єр» Вимоги до виконання та оформлення: авторський текст обсягом до 6-8 тис. знаків з пробілами. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у Moodle . Обов'язково – посилання на використані джерела. <a href="https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10889">https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10889</a>	Максимальна кількість балів (7 балів) нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - повнота розкриття теми (2 б.); - дотримання логіки викладу матеріалу (2 б.); - творчий підхід до розкриття теми(2 б.).	<b>7</b>
<b>Усього за ЗМ 1 контр. заходів</b>	<b>2</b>			<b>10</b>
<b>ЗМ 2.</b>	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: Сурдопедагогіка як наука про виховання, навчання, освіту та корекцію недоліків розвитку людей з вадами слуху. Методи наукових досліджень. Актуальні проблеми сурдопедагогіки. Сурдопедагогіка як наука, її становлення і розвиток. Предмет сурдопедагогіки та її головні функції. Основні категорії сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками. Завдання сурдопедагогіки. Різноманітність течій зарубіжної	Тестування передбачає надання відповідей на 6 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	<b>3</b>



		та національної сурдопедагогіки.		
	Практичне завдання – розкрити сутність однієї з актуальних проблем сурдопедагогіки.	Підготувати доповідь на тему. Вимоги до виконання та оформлення: Доповідь з презентацією. Текст виконаного завдання надсилається на відповідну сторінку у Moodle . Обов'язково – посилання на використані джерела. <a href="https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10889">https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10889</a>	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - доведення актуальності проблеми (2 б.); - творчий підхід до роботи (2 б.); - обґрунтування власного бачення проблеми (2б.)	<b>7</b>
<b>Усього за ЗМ 2 контр. заходів</b>	<b>2</b>			<b>10</b>
<b>ЗМ 3.</b>	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: Дидактика школи слабочуючих. Педагогічний процес в школі слабочуючих. Зміст навчання. Методи, засоби і форми організації навчання слабочуючих. Система навчання слабочуючих мові. Розвиток слухового сприймання слабочуючих. Професійно обумовлені вимоги до особистості сурдопедагога. Професійно-педагогічна направленість і педагогічне покликання вчителя. Роль сурдопедагога у гуманістичних педагогічних концепціях. Особистісний компонент. Загальна й особистісна культура. Позиція сурдопедагога. Професійно-ціннісні орієнтації сурдопедагога. Професійно-педагогічна направленість особистості вчителя. Професійно-ціннісні орієнтації. Ставлення до особистості учня з вадами слуху. Відношення до особистості сурдопедагога й до себе як педагога.	Тестування передбачає надання відповідей на 6 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	<b>3</b>
	Практичне завдання – складання професійного портрету сучасного	Вимоги до виконання та оформлення: вільний стиль. До 4-х тис. слів. Виконане завдання надіслати на відповідну сторінку у Moodle . Обов'язково – посилання на використані джерела. <a href="https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10889">https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10889</a>	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - розкриття актуальності (2 б.) - творчий підхід до виконання завдання (4 б.).	<b>7</b>

	сурдо-педагога			
<b>Усього за ЗМ 3 контр. заходів</b>	<b>2</b>			<b>10</b>
<b>ЗМ 4.</b>	Теоретичне завдання – усне опитування	Питання для підготовки: Витоки одномовних, білінгвальних методик навчання. Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху. Наукове визначення понять «жестовий білінгвізм», «жестово-словесна двомовність», «перша мова», «друга мова», «слухове сприймання», «звукопроведення» та ін. Досвід застосування методик навчання з різними категоріями осіб з порушеннями слуху. Перспективи білінгвальних методик навчання дітей глухих та зі зниженим слухом в Україні. Нормативно правовий статус національних жестових мов в Україні та світі. Створення та розвиток української жестової мови. Зміна статусу національної жестової мови як засобу спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - активність під час опитування (1 б.); - надання повних, ґрунтовних відповідей (1 б.); - творчий підхід у пошуку та наданні відповідей (1 б.).	<b>3</b>
	Практичне завдання – написання есе	Написання есе на тему (обрати одну з двох): «Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху»; «Перспективи білінгвальних методик навчання дітей глухих та зі зниженим слухом на сході України». До 5-ти тис. слів. Виконане завдання надіслати на відповідну сторінку у Moodle. Обов'язково – посилання на використані джерела. <a href="https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10889">https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=10889</a>	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - глибина розкриття матеріалу (2 б.); - творчий підхід до проблеми (2 б.); - правильність оформлення відповідно до вимог (2 б.);	<b>7</b>
<b>Усього за ЗМ 4 контр. заходів</b>	<b>2</b>			<b>10</b>
<b>ЗМ 5.</b>	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: Правові засади визнання української жестової мови як мови, як засобу навчання і спілкування нечуючих. Державна політика країни (основні законодавчі акти) стосовно питання визнання і закріплення державних гарантій щодо застосування УЖМ в освітній, соціальній сфері. Розвиток української жестової мови. Еволюція національних жестових мов та жестові мовні родини. Природне і кальковане жестове	Тестування передбачає надання відповідей на 6 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	<b>3</b>

		мовлення. Найменша смислова одиниця мови (жест, слово). Жестомовні особи, словесномовні особи. Етапність використання різних форм мовлення при вивченні навчального матеріалу. Структура і особливості української жестової мови. Загальна характеристика жестової мови як знакової комунікативної природної системи. Відмінності між жестовими і вербальними мовами. Поняття «жест». Складові жесту як мовної одиниці. Загальна характеристика видів та особливостей конфігурацій, локалізацій, якості руху. Значення немануального компоненту. Складові жесту як елементу жестикуляції.		
	Практичне завдання – вивчення української дактильної абетки. Вивчення і засвоєння жестів з тем: «Знайомство», «Родина», «Запитання»	Вивчення дактильної абетки та демонстрація вивченого через «називання» власного імені, статусу та ін. Спілкування у межах заданих тем.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - активність на практичному занятті (3 б.); - правильність використання жестів (3 б.).	<b>7</b>
<b>Усього за ЗМ 5 контр. заходів</b>	<b>2</b>			<b>10</b>
<b>ЗМ 6.</b>	Теоретичне завдання – тестування	Питання для підготовки: Українська словесна та жестова мови: компаративний аналіз. «Фонетика» української жестової мови: мануальний та не мануальний компоненти. Граматичні правила української жестової мови. Комунікативне занурення. «Перша мова», «друга мова». Перехід з однієї мови на іншу та переключення між різними мовними кодами. Принципи викладання УЖМ. Значення жесту (однозначне, багатозначне). Диференціювання даної одиниці від подібної візуально. Практика українського жестово-словесного перекладу. Українська дактильна абетка. Дактилювання та сприймання дактилю. Найуживаніша жестика української жестової мови. Освітні перекладачі. Базовий жест і синонімічний ряд. Еквівалентні значення. Додаткові значення.	Тестування передбачає надання відповідей на 6 запитань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 балів	<b>3</b>

		Порядок жестових одиниць у реченні. Види речень за метою висловлювань. Лінійний та одночасний виклад речення. Зайві та додаткові жести у реченні. Дактилологія як наука. Розвиток дактилології в різних країнах світу. Засади розвитку вітчизняно дактилології. Особливості дактильних абеток. Лінгвістичні особливості української дактилології. Правила дактилювання. Моделі опанування українською дактилологією.		
	Практичне завдання – вивчення і засвоєння жестів з тем: «Побут», «Загальні поняття»; «Навчання», «Освіта».	Продовження вивчення жестової мови та спілкування в межах тем.	Максимальна кількість балів нараховується за такими критеріями: - своєчасність виконання (1 б.); - активність на практичному занятті (3 б.); - правильність використання жестів (3 б.).	<b>7</b>
<b>Усього за ЗМ 6 контр. заходів</b>	<b>2</b>			<b>10</b>
<b>Усього за змістові модулі контр. заходів</b>	<b>12</b>			<b>60</b>

### 8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>
<b>Екзаме н</b>	Теоретичне завдання - тестування	Питання для підготовки: Сучасні аспекти теорії і практики навчання глухих і слабочуючих. Трансформація наукової парадигми щодо розуміння феномену глухоти.	Тестування передбачає надання відповідей на 40 запитань. Кожна правильна відповідь	<b>20</b>

		<p>Медико-біологічна концепція глухоти: витоки; парадигма розуміння глухоти і глухої людини, роль слухового сприймання та ін.</p> <p>Соціокультурна концепція глухоти: вихідні експериментальні дослідження; зміни в політиці держав у справах меншин; державна політика в сфері спеціальної освіти глухих в контексті мовного питання; пошуки ефективних методів навчання дітей даної категорії. Значення діяльності громадських організацій (спільнота глухих, Об'єднання нечуючих педагогів, батьківські товариства, Українсько-Канадський Альянс та ін.) для зміни поглядів на феномен глухоти в сучасних умовах. Теоретико-методологічні засади сурдопедагогіки.</p> <p>Сурдопедагогіка як наука про виховання, навчання, освіти та корекцію недоліків розвитку людей з вадами слуху. Методи наукових досліджень. Актуальні проблеми сурдопедагогіки. Сурдопедагогіка як наука, її становлення і розвиток. Предмет сурдопедагогіки та її головні функції. Основні категорії сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками. Завдання сурдопедагогіки. Різноманітність течій зарубіжної та національної сурдопедагогіки.</p> <p>Дидактика школи слабочуючих</p> <p>Дидактика школи слабочуючих. Педагогічний процес в школі слабочуючих. Зміст навчання. Методи, засоби і форми організації навчання слабочуючих. Система навчання слабочуючих мові. Розвиток слухового сприймання слабочуючих. Професійно обумовлені вимоги до особистості сурдопедагога. Професійно-педагогічна направленість і педагогічне покликання вчителя. Роль сурдопедагога у гуманістичних педагогічних концепціях. Особистісний компонент. Загальна й особистісна культура. Позиція сурдопедагога. Професійно-ціннісні орієнтації сурдопедагога. Професійно-педагогічна направленість особистості вчителя. Професійно-ціннісні орієнтації. Ставлення до особистості учня з вадами слуху. Відношення до особистості сурдопедагога й до себе як педагога.</p> <p>Основи методик навчання глухих і слабочуючих</p> <p>Витоки одномовних, білінгвальних методик навчання. Концепція білінгвального навчання осіб з порушеннями слуху. Наукове визначення понять «жестовий білінгвізм», «жестово-словесна двомовність», «перша мова», «друга мова», «слухове сприймання», «звукопроведення» та ін. Досвід застосування методик навчання з різними категоріями осіб з</p>	оцінюється у 0,5 балів	
--	--	---	------------------------	--

		<p>порушеннями слуху. Перспективи білінгвальних методик навчання дітей глухих та зі зниженим слухом в Україні. Нормативно правовий статус національних жестових мов в Україні та світі. Створення та розвиток української жестової мови. Зміна статусу національної жестової мови як засобу спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху.</p> <p>Українська жестова мова як засіб спілкування та навчання дітей із порушеннями слуху</p> <p>Правові засади визнання української жестової мови як мови, як засобу навчання і спілкування нечуючих. Державна політика країни (основні законодавчі акти) стосовно питання визнання і закріплення державних гарантій щодо застосування УЖМ в освітній, соціальній сфері. Розвиток української жестової мови. Еволюція національних жестових мов та жестові мовні родини. Природне і кальковане жестове мовлення.</p> <p>Найменша смислова одиниця мови (жест, слово). Жестомовні особи, словесномовні особи. Етапність використання різних форм мовлення при вивченні навчального матеріалу. Структура і особливості української жестової мови. Загальна характеристика жестової мови як знакової комунікативної природної системи. Відмінності між жестовими і вербальними мовами. Поняття «жест». Складові жесту як мовної одиниці. Загальна характеристика видів та особливостей конфігурацій, локалізацій, якості руху. Значення немануального компоненту. Складові жесту як елементу жестикуляції.</p> <p>Жестомовна комунікативна компетентність: структура та особливості формування</p> <p>Українська словесна та жестова мови: компаративний аналіз.</p> <p>«Фонетика» української жестової мови: мануальний та не мануальний компоненти. Граматичні правила української жестової мови.</p> <p>Комунікативне занурення. «Перша мова», «друга мова». Перехід з однієї мови на іншу та переключення між різними мовними кодами. Принципи викладання УЖМ. Значення жесту (однозначне, багатозначне).</p> <p>Диференціювання даної одиниці від подібної візуально. Практика українського жестово-словесного перекладу. Українська дактильна абетка. Дактилювання та сприймання дактилю. Найуживаніша жестика української жестової мови. Освітні перекладачі. Базовий жест і синонімічний ряд. Еквівалентні значення. Додаткові значення. Порядок жестових одиниць у реченні. Види речень за метою висловлювань.</p>		
--	--	--	--	--

		Лінійний та одночасний виклад речення. Зайві та додаткові жести у реченні. Дактилологія як наука. Розвиток дактилології в різних країнах світу. Засади розвитку вітчизняної дактилології. Особливості дактильних абеток. Лінгвістичні особливості української дактилології. Правила дактилювання. Моделі опанування українською дактилологією.		
	Практичне завдання – сурдопереклад	Практичне (творче) завдання виконується під час проведення екзамену. Передбачається два переклади: на жестову мову відеороліку (тип відеороліку визначається викладачем під час екзамену, в межах вивчених тем) та з жестової мови на звичайну словесну.	Максимальна кількість балів – 20, які нараховуються таким чином: - 18-20 балів – вірний переклад, 3 додатковими поясненнями; - 15-17 балів – принципово вірний переклад, з незначними помилками; - 10-14 балів – передавання суті повідомлення, 3 помилками, неточностями; - 5-9 балів – поверхневе розуміння повідомлення, грубі помилки; - 0-4 бали – розуміння лише окремих жестів (слів).	<b>20</b>
Усього за підсумковий семестровий контроль				<b>40</b>

## 9. Рекомендована література

### Основна:

1. Кульбіда С.В. Кінетичні особливості української жестової мови (на прикладі конфігурації). Ч. 2. С. Кульбіда. Жестівник української жестової мови : навчальний посібник. Київ, 2017. 38 с.
2. Фомічова Л.І. Сурдопедагогіка : хрестоматія. Київ : НПУ імені М.П.Драгоманова, 2003. 1, 2 тт.
3. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. реком. МОНУ. Суми : Університетська книга, 2008. 224 с.
4. Засенко В.В., Кульбіда С.В. Дактилологія. Енциклопедія сучасної України. Т. 7. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень, 2008. С.496. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/711107/>
5. Іванюшева Н.В., Кульбіда С.В. Українська жести абетка. Київ : Педагогіка, 2005. 64 с.
6. Кульбіда С.В. Українська дактилологія : наук.-метод. посібник. Київ : Пед. думка, 2007. 256 с.

### Додаткова:

1. Данілавичюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі : навчально-методичний посібник / за ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с.
2. Журавльова А.Є. Домашня логопедія без проблем : книга для батьків, які хочуть самі навчити дитину правильно вимовляти звуки. Харків : Видавничий дім «Школа», 2006. 112 с.
3. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 248 с.
4. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. акад. В. І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер. 2003. 436 с.
5. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии : учебное пособие. Москва : Международная педагогическая академия, 1994. 215 с.
6. Зборовська Н.А. Особливості соціальної ситуації розвитку та мовної компетентності учнів з порушеннями слуху/ Н.А.Зборовська //Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2014. Вип. 6. С. 60–66.
7. Кульбіда С.В. Категорія імені в українській жестовій мові. Теоретичне та методичне забезпечення навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами : зб. наук. праць. Вип. 8. Славянськ: Донбаський держ. пед. університет, 2018. С. 125–139.
8. Nassrallah, F., Tang, K., Whittingham, J., Sun, H. D., & Fitzpatrick, E. M.. Auditory, Social, and Behavioral Skills of Children With Unilateral/Mild Hearing Loss. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. 2020. 25(2), 167-177.
9. Lillo-Martin, D. C., Gale, E., & Pichler, D. C. Family ASL: An Early Start to Equitable Education for Deaf Children. *Topics in Early Childhood Special Education*, 2021. 14 (1). 11-12.

### Інформаційні ресурси

1. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком». Розвиваємо інклюзивну школу разом: партнерство між інклюзивними та спеціальними навчальними закладами. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/completedproject/5/>
2. Кульбіда С. В. Правила дактилювання. С. В. Кульбіда . Дефектологія. 2006. № 1. С. 39-41. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua>
3. Кульбіда С.В. Дотримання мовленнєвої норми при опануванні дактилем нечуючими учнями. С. Кульбіда.-Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху та інтелекту / За ред. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. К.: Тов. „Поліпром”; 2007. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/710490/>
4. Сурдопедагогіка (виховання і навчання глухих, слабочуючих, пізньооглохлих). URL : [http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/TopicDescription?topic\\_id=93960](http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/TopicDescription?topic_id=93960)

Погоджено \_\_\_\_\_  
навчальний відділ  
« \_\_\_\_\_ »